

«Πριν την αφυπηρέτηση»

τον Τόμας Μπέρνχαρντ από την ΕΘΑΛ

Μετάφραση: Γιώργος και Νίτσα Νεοφύτου. Σκηνοθεσία: Μηνάς Τίγκιλης. Σκηνικά/φωτισμοί: Καρολίνα Σπύρου. Κοστούμια: Έλενα Κατσούρη. Μουσική: Αλέξης Βασιλείου
Παίζουν: Πατρίτσια Πεττεμερίδου, Ιωάννα Καμμένου, Θάνος Πεττεμερίδης

ΣΤΗΝ παράσταση του έργου του Τόμας Μπέρνχαρντ «Πριν την αφυπηρέτηση», στη μικρή σκηνή του Τεχνοχώρου της ΕΘΑΛ οι κινήσεις των ηθοποιών είναι πολύ περιορισμένες. Η μεγάλη σκηνή συχνά σπρώχνει τους ηθοποιούς σε άσκοπες μετακινήσεις, τους προκαλεί να εκφράζουν τα συναισθήματά τους μέσα από βηματισμούς, τους οδηγεί στη μεταξύ τους επικοινωνία μέσα από συνεχείς προσεγγίσεις και απομακρύνσεις. Όταν όμως ο σκηνικός χώρος σχεδόν ισούται με το φυσιολογικό χώρο ενός δωματίου, τότε η κάθε μετακίνηση, μα και απλώς κίνηση, οφείλουν να έχουν τη ρεαλιστική ή τη συμβολική τους αιτιολογία. Στο έργο του Μπέρνχαρντ η μειωμένη κίνηση είναι φορέας ενός από τα κυριότερα νοήματα του έργου. Η σωματικά ανάπηρη Κλάρα (Πατρίτσια Πεττεμερίδου) κινεί την καρέκλα της μόνο σαν δήλωση διαμαρτυρίας ή άρνησης. Τα αδέρφια της, η Βέρα (Ιωάννα Καμμένου) και ο Ρούντολφ (Θάνος Πεττεμερίδης), στην ουσία δεν κάνουν πράξεις και έτσι δεν έχουν λόγο να κινούνται εκτός από τις εντελώς απαραίτητες συμπεριφορές ρουτίνας. Αυτά τα στοιχεία αποτελούν τη φορμαλιστική έκφραση της ιδέας του συγγραφέα για τον απολιθωμένο χρόνο, στον οποίο επιβέβησαν ή αναγκάζονται να ζουν οι ήρωές του.

Ο Μπέρνχαρντ δημιουργεί ένα μοντέλο που εύκολα μεταφέρεται σε άλλους χώρους και άλλες ιστορικές καταστάσεις. Έχοντας στο στόχαστρό του το ναζισμό δεν αναπαράγει την ιστορική περίοδο και τον τόπο της άνθησής του, επιλέγει σε απόσταση πολλών χρόνων από τη χιτλερική εποχή, να δώσει ένα ζευγάρι νοσταλγών της.

Παρουσιάζει άτομα διά βίου εγκλωβισμένα στο ναζιστικό παρελθόν παρά τα χρόνια που πέρασαν. Τα χρόνια μπορεί να πέρασαν, ο υπαρξιακός τους χρόνος όμως παρέμεινε ακίνητος, τα μάτια τους στραμμένα στο παρελθόν, και οι κινήσεις των σκέψεων και των συναισθημάτων τους είναι περιορισμένες όπως οι κινήσεις των σωμάτων τους. Επιμένοντας στην τερατώδη ιδεολογία και την ηθική των νιάτων τους, ο Ρούντολφ και η Βέρα δε μπορούν παρά να είναι θύτες μεθύμα την αντιφρονούσα αδερφή τους. Προσδοκούν την αναβίωση του φυσιολογικού γι' αυτούς ναζιστικού περιβάλλοντος, συντηρούν την ψευδαίσθηση του σπιτιού – οχυρού αντίστασης μπροστά στις αλλαγές και στην πρόοδο.

Η φαινομενική έλλειψη δράσης μέσα στο έργο το κάνει να είναι πρωτ' απ' όλα έργο λόγου. Μεγάλο μέρος του κειμένου αποτελείται από μακράς διάρκειας μονολόγους - αυτοπαρουσιάσεις των ηρώων.

Η ιδιομορφία της γλώσσας του μεγάλου Αυστριακού συγγραφέα φαίνεται μέσα από τη μετάφραση του Γιώργου και της Νίτσας Νεο-

φύτου. Όπως και στο μόνο πεζό έργο του Μπέρνχαρντ που γνωρίζω, τη «Διόρθωση», έτσι και εδώ η ροή του λόγου είναι συνεχής, χωρίς στίξη, χωρίς τις συνθιγμένες συντακτικές περιόδους. Στη διάθεση των ηθοποιών υπήρχαν λέξεις, πολλές λέξεις ως ύλη για το πλάσιμο των χαρακτήρων τους.

Αυτό, βέβαια, ίσχυε για τους ρόλους της Βέρας και του Ρούντολφ, επειδή η ύλη για το ρόλο της Κλάρας είναι η σιωπή. Και στις δύο περιπτώσεις (των σωρών των λέξεων και της μακράς σιωπής) ο σκηνοθέτης Μηνάς Τίγκιλης χρειαζόταν καλούς και έμπειρους επαγγελματίες που θα χειρίζονταν και το λεκτικό χείμαρρο και την τεχνική της εκφραστικής σιωπής. Βρήκε αυτό που αναζητούσε στο πρόσωπο της Πατρίτσιας Πεττεμερίδου, της Ιωάννας Καμμένου, του Θάνου Πεττεμερίδη. Η Ιωάννα Καμμένου διανύει μια πολύ καλή επαγγελματική σεζόν με την επιτυχία της στο «Πονηρό πνεύμα» στο Ένα και τώρα στο νέο γι' αυτήν Τεχνοχώρο με τη σημαντική αυτή δουλειά στον απαιτητικό ρόλο της Βέρας.

Η ηρωίδα της είναι δοσμένη από το Μπέρνχαρντ μέσα από μια ανελέητη σαρκαστική παραμόρφωση. Είναι η κύρια οργανώτρια της αστικής γιορτινής οικογενειακής ατμόσφαιρας πίσω από το ψέμα της οποίας προβάλλει η φρικιαστική εικόνα της ρατσιστικής νοστορπίας και του αιμομικτικού δεσμού της με τον αδερφό της Ρούντολφ.

Ο Θάνος Πεττεμερίδης έκανε τα τελευταία χρόνια «παρεκκλίσεις» προς τη μεριά της επιθεώρησης, ευτυχώς όχι μόνιμες.

Ο ήρωάς του πλάστηκε στην παράσταση σε μια φυσική, οργανική μορφή, αλλά με συμβολικές προεκτάσεις. Ο Πεττεμερίδης και ο σκηνοθέτης Μηνάς Τίγκιλης πετυχαίνουν τη δύσκολη υφή του ρόλου όπου αποκαλύπτεται η πραγματική φύση του Ρούντολφ παρά τους αυτοεπαίνους του ή το διάχυτο θαυμασμό της Βέρας προς αυτόν. Η Πατρίτσια Πεττεμερίδου σ' ένα ρόλο όπου η σιωπή, το (συνειδητά) ανέκφραστο του προσώπου της και η καθήλωσή της στην αναπηρική καρέκλα μας κάνουν να αισθανθούμε πως η ηθοποιός διαθέτει άλλα εκφραστικά μέσα και με τόσους περιορισμούς περνάει το μήνυμα της μορφής που ενσαρκώνει.

Ο μουσικός Αλέξης Βασιλείου, η σκηνογράφος Καρολίνα Σπύρου και η ενδυματολόγος Έλενα Κατσούρη συνέβαλαν ουσιαστικά στην προσπάθεια του σκηνοθέτη να δημιουργήσει την ατμόσφαιρα της κλειστούρας, του καταφυγίου από την πραγματικότητα, του σταματημένου χρόνου.

Γνωρίσαμε ένα σημαντικό έργο. ●